

YKSILÖIDEN VALVOVAT SILMÄT

PALJASTAMISEN POLITIIKKA TIETOKONEVÄLITTEISESSÄ VIESTINNÄSSÄ¹

Artikkelissa tarkastellaan verkossa tapahtuvaa yksilöistä lähtevää toimintaa, jota nimitämme kansalaisvalvonnaksi. Alhaalta päin suuntautuvalla kansalaisvalvonnalla tarkoitetaan tilanteita, joissa kansalaiset pyrkivät muuttamaan yritysten, hallitusten, viranomaisten, sotilaiden, vartijoiden ja poliitikoiden toimintaa läpinäkyväksi, vastuulliseksi ja tilivelvolliseksi. Uuden informaatio- ja kommunikaatioteknologian hyödyntäminen lisää kansalaisten mahdollisuuksia valvoa vallanpitäjiä ja paljastaa näiden epäeettisiä toimia. Yksilöityvä poliittinen kansalaistoiminta nähdään artikkelissa osaksi refleksiiviseksi kutsumaamme politiikkaa. Refleksiivisellä politiikalla tarkoitetaan uudenlaista kansalaistoimintaa, jossa subjektiivisesti koetut arkitodellisuuden epäkohdat ja asiakysymykset politisoituvat ja politiikan asialistasta tulee henkilökohtainen. Toiminnan mobilisoituminen ei tapahdu organisoidusti tai hierarkkisesti vaan verkostomaisena liikehdintänä, joka pyrkii vaikuttamaan kohdennetusti yksittäisiin epäkohtiin ja ongelmiin. Artikkelissa väitetään, että internet on muuttanut poliittista toimintaa merkittävästi. Esimerkiksi verkon vuorovaikutteisia julkisuustiloja hyödyntävät blogit ja YouTube ovat antaneet tilaa yksilöllisesti tärkeiksi koettujen asioiden ja arvojen esille tuomiselle, poliittisen toimijuuden kehittämiseksi ja vaihtoehtoisten poliittisten agendojen ajamiselle.

...[v]ideota oli vaalien aikana nähty netissä noin 38 000 kertaa. kai sillä pitää olla jonkinlainen vaikutus? Olen kuitenkin sitä mieltä, että perinteiset viestimet ovat vielä tärkeässä osassa. Luulenpa, että monet kävivät katsomassa tuota videota sen takia, että tv tai lehdet kertoivat siitä. Toisaalta, jos/kun tällainen toiminta yleistyy, niin äänestäjät löytävät ehkä tällaisen tyyppiset videot ilmankin perinteisiä medioita. Ehkä!

...[t]ähän asti tällainen toiminta (videoiden esillepano esim youtubessa) on ollut pääosin ehdokkaiden, puolueiden käsissä. Monet, pienet ja suuremmat ehdokkaat ovat tehneet jonkun videopätkän mainoksena. Se on siis mielestäni toiminut tähän asti vain toiseen suuntaan: ylhäältä alas. Jospa viestintäteknologia voisi edesauttaa oikeanlaista viestintää molempaan suuntaan tulevaisuudessa? (Pia Mikander, sähköpostihaastattelu 20.3.2007.)

Pia Mikander todisti maaliskuun alussa 2007 Vaasan vaalipiirissä järjestyssä kampanjatilaisuudessa Kokoomuksen kansanedustajaehdokkaan Petri Salon somalivastaisia mielipiteitä. Hän tallensi Salon keskustelun erään paikallaolijan kanssa kamerakännykällään ja lähetti nauhoitteen *Radio Vegan* toimittukseen. Lisäksi hän latasi videon *YouTube*-verkkoalustalle. Tapauksesta nousi kohu erityisesti Vaasan vaalipiirissä. Salo koki joutuneensa poliittisen ajohahdin kohteeksi, Mikander puolestaan ilmoitti tekonsa motiiviksi avoimen politiikan, jolla hän tarkoitti puoluepolitiikan läpinäkyvyyden lisäämistä. Vastaavanlaisia kansalaisvalvontatapauksia on saatu todistaa eri puolilla maailmaa helppokäyttöisen digitaalisen tallennusteknologian leviämisen ja verkossa kenen tahansa ulottuvilla olevan julkisuuden seurauksena.

Verkko on muuttanut poliittista toimintaa merkittävästi 2000-luvulla. Toiminnasta on tullut entistä subjektiivisempaa ja individualisempaa. Verkko on antanut tilan yksilöllisesti tärkeiksi koettujen asioiden ja arvojen esiin tuomiselle, poliittisen toimijuuden kehittämiseksi ja vaihtoehtoisten poliittisten agendojen ajamiselle (Garrett 2006, 216). Verkkopolitikointi tapahtuu tyypillisesti verkostoidusti ja se on tyyliään perinteistä politiikkaa karnevalistisempaa ja moniäänisempää. Horisontaalinen politiikan tekeminen verkossa asettuu anarkistisella tavalla vastustamaan vakiintunutta perinteistä käsitystä demokraattisesta hallinnasta. Edullinen tai ilmainen verkkoviestintä onkin osoittautunut tärkeäksi resurssiksi vähin taloudellisin voimavaroin poliitikoille kansalais-toimijoille. Kansalaislähtöinen politiikka etsiytyy internetiin myös siksi, että se mahdollistaa aika- ja paikkarajoitteet ylittävän nopean horisontaalisen viestinnän sekä omaehtoisen julkisuuden tuottamisen. Internet on samalla kertaa niin poliittisen toiminnan, osallistumisen ja mobilisoitumisen väline kuin paikkakin. (Meikle 2002; Lappalainen 2005; della Porta & Mosca 2005; Garrett 2006; Häyhtiö & Rinne 2007a.) Internetin poliittinen potentiaali on tänä päivänä jo niin vakuuttava, että kukaan vakavasti otettava poliittinen toimija (tai sellaiseksi haluava) ei enää voi olla huomioimatta sen merkitystä (Chadwick 2006).

Tässä artikkelissa analysoidaan verkossa tapahtuvaa yksilöistä lähtevää toimintaa, jota nimitämme *kansalaisvalvonnaksi* (Häyhtiö & Rinne 2007a, 88; 2007b; vrt. Mannermaa 2008, 35). Kansalaisvalvonta on vastakohta George Orwellin tunnetulle ”isovelvi valvoo” -idealle ja Michel Foucault’n ”panoptikon” -käsitteelle. Orwellin ja Foucault’n käsitteillä viitataan valtioiden ja organisaatioiden kontrollijärjestelmiin, jotka valvonnan ja sisäistetyn vallan (indoktrinaation) avulla ohjaavat ihmisten toimintaa. Alhaalta päin suuntautuvalla kansalaisvalvonnalla tarkoitetaan puolestaan toimijoiden roolien vaihtumista tilanteissa, joissa kansalaiset pyrkivät tekemään yritysten, hallitusten, viranomaisten, sotilaiden, vartijoiden ja poliitikoiden toiminnasta aikaisempaa läpinäkyvämpää, vastuullisempaa ja tilivelvollisempaa. (Garrett 2006, 209.) Se on eräänlaista ”ilmiantamisen politiikkaa”, joka haastaa vallitsevan järjestyksen ja pyrkii paljastamaan yhteiskunnallisia epäkohtia luottaen siihen, että julkinen käsittely ”paneerit asiat järjestykseen” (Rosanvallan 2008, 51, 54). ”Pikkuvelvi valvoo” -tyyppinen toiminta on kuulunut niin journalistien kuin kansalaisjärjestöjenkin tehtäviin jo pitkään, mutta vasta viime aikoina on tullut mahdolliseksi, että kuka tahansa – myös yksittäinen henkilö – voi ryhtyä hierarkkista valtaa tai yhteiskunnallista vallankäyttöä valvovaksi pikkuveljeksi tai -sisareksi. Yksilöityvä poliittinen kansalaistoiminta nähdään artikkelissa refleksiiviseksi kutsumamme politiikan osaksi. Refleksiivinen politiikka viittaa sekä subjektiivisesti koettujen

arkitodellisuuden epäkohtien ja asiakysymysten *refleksiiviseen* politisoitumiseen että *reflektiiviseen* poliittiseen arvioon, joka määrittää politisoitumisesta seuraavia toimia ja päätöksiä.

Internetin yksilöpohjaisen kansalaisvalvonnan analysoimisessa hyödynnämme aineistotriangulaatiota, joka tarkoittaa aineiston keräämistä eri lähteistä ja erilaisin tavoin. Tällaisella tutkimuksella tuotetaan empiiristä ja teoreettista ymmärrystä monimutkaisesta sosiaalisesta ilmiöstä. Pyrkimyksenä on löytää useampia todisteita, joilla voidaan varmentaa ilmiöstä tehtävä teoreettinen tulkinta. (Laine ym. 2007, 23–24, 31–34.) Artikkelissa tarkastelemme toisiaan täydentäviä kansalaisvalvonnan ilmiötä valaisevia verkkopolitiikan tapauksia, joissa yksittäiset kansalaiset toimivat oman harkintansa pohjalta julkistaen ja välittäen materiaalia tarkoituksenaan vaikuttaa julkiseen keskusteluun ja ihmisten mielipiteisiin. Empiirisiä tapauksia kuvaamalla ja analysoimalla pyrimme selittämään teoreettisesti ilmiötä, jota aikaisemmin ei ole tutkittu. Internet-politiikan tutkimuksessa tämänkaltaisen metodologia on vakiintunut käytäntö ainakin kahdesta syystä (esim. Bennett 2004; Chadwick 2006; Gillan 2008; Kahn & Kellner 2003; Meikle 2002; Walch 1999). Ensinnäkin verkkopolitiikka on ennakoimatonta ja monikerroksista, sillä internetin toimintaympäristöt rakentuvat mitä moninaiemmista teknologioista. Toiseksi verkossa esiin nousevien poliittisten ilmiöiden tutkimukseen vaikuttaa se, että internet-teknologiat kehittyvät ja muuttuvat jatkuvasti. Erilaisten tapausaineistojen ja yhteiskuntatieteellisten teorioiden yhdistäminen on osoittautunut tutkimustavaksi, jolla päästään käsiksi verkkopolitiikan monimutkaisiin ominaispiirteisiin. (Häyhtiö 2008.)

Artikkelissa pyrimme vastaamaan kysymykseen: *millaista on individualisoitunut kansalaisvalvonta osana refleksiivistä politiikkaa?* Väitämme, että internetissä kansalaislähtöinen politiikka muuttuu aiempaa yksilöityvämmäksi toiminnaksi. Kuka tahansa² voi pyrkiä laukaisemaan verkossa vapaana vellovan mielipiteiden sirkuksen ja kuka tahansa asiasta kiinnostunut voi klikata itsensä mukaan verkostomaiseen toimintaan. Kansalaisvalvonnan esimerkkitapauksia kuvaamalla tuotamme ymmärtämystä vaikutuksiltaan ennakoimattomasta ilmiöstä sekä analysoimme poliittiseen kokemuksellisuuteen perustuvaa toimintaa. Samalla tuomme esiin poliittisten ongelmien ja niiden seurauksien taustalla vaikuttavia muutostekijöitä ja toimintatapoja. Kun tutkitaan kansalaisvalvonnan kaltaista uutta ilmiötä, ei ole mielekästä pyrkiä empirian määrälliseen edustavuuteen aineistossa saati keskittyä kuvaamaan ongelmiin johtaneita syitä tai erilaisten ongelmien esiintymistiheyksiä. Sen sijaan on tarkoituksenmukaista valita joitakin kuvaavia esimerkkitapauksia teoreettisen ymmärryksen ja päätelmien tueksi, jotta voidaan tarkastella refleksiivisen politiikan asia- ja tilannekohtaisia ilmiöitä. (Flyvbjerg 2006, 229; ks. myös Lappalainen 2007.) Kaikkia artikkelissa esiteltyjä tapauksia on seurattu järjestelmällisesti ja niiden taustat on selvitetty. Tutkimusaineisto on kerätty niin internetistä kuin perinteisestäkkin mediasta sekä haastatteleamalla kansalaisvalvontaa harrastanutta Pia Mikanderia. Kansalaisvalvontaa valaisevat esimerkkimme ovat olleet julkisuudessa keskustelun kohteina. Kuvaamme aineistojen kautta refleksiivisen kansalaisvalvonnan toimintatapoja keskittyen erityisesti bloggaamiseen internetissä sekä yksilähtöisesti tuotetun audiovisuaalisen materiaalin levittämiseen verkon välityksellä.

Esittelemme artikkelissa yksilähtöisen kansalaisvalvonnan ominaispiirteitä, joita ovat toiminnan yksilähtöisyys, tietokonevälitteisen julkisuuden hyödyntäminen horisontaalisessa viestinnässä sekä verkostoituminen ja parveilu mobi-

lisoitumisen muotona. Artikkelin kansalaisvalvonta on demokratiaa täydentävää poliittista voimaa: kansalaiset ilmiantavat, arvostelevat ja valvovat hierarkkisen vallankäytön toimia (Rosanvallon 2008, 69). Ilmiön kääntöpuolena ja rinnalle on syntynyt myös toimintaa, jossa kansalaisvalvonta on riistäytynyt käsistä yksilönsuojaa loukkaavaan suuntaan. Esimerkkeinä voidaan mainita julkisuuden henkilöihin kohdistuvat julkiset herjaukset ja teilaamiset tai syytetyinä olevien tuomitseminen ennen oikeudenpäättöstä. Demokratiaa täydentävä kansalaisvalvonta on myös motiiveiltaan ja tavoitteiltaan vastakkaista internet-julkisuuksien avaamille poliittisen väkivallan äänille sekä rasismien ihannoimiselle ja lietsomiselle.

TOIMINNAN MOBILISOITUMINEN REFLEKSIIVISESSÄ POLITIIKASSA

Viestinnän tutkimuksessa internetiä on tarkasteltu kansalaisjournalismin ja kansalaisviestinnän mahdollistavana julkisuustilana. Verkossa kansalaiset voivat viestiä omaäänisesti ja omista lähtökohdistaan itselleen tärkeistä asioista. Tietotekniikan ja verkkoyhteyksien levinneisyys ja käytön helppous tarjoavat mahdollisuuksia median perinteisten portinvartijoiden ohittamiseen. (ks. esim. *Tiedotustutkimus* 3/2005; Sirkkunen & Kotilainen 2004.) Tätä mediamaisen muutosta kuvataan usein käsitteellä *de-medialisaatio*. De-medialisaation myötä kuka tahansa voi julkaista mitä tahansa aineistoja, sillä horisontaalista verkkoviestintää on käytännössä mahdotonta täysin kontrolloida (Walch 1999, 67–71).

De-medialisaation näkökulmaa voidaan täydentää politiikan tutkimuksen perspektiivillä analysoimalla ruohonjuuritason verkkojulkisuuksissa esiin nousevia poliittisia toimintatyylejä (Häyhtiö & Rinne 2007d). Perspektiivi lisää myös ymmärrystä sosiaalisen median alustoilla tapahtuvasta uudeltaisesta mobilisoitumisesta, jonka edellytyksenä on horisontaalinen (jopa anonyymi) viestintä. Perusajatuksena horisontaalissa toiminnassa on luoda toimijoiden välille kommunikatiivinen tila, joka mahdollistaa ajatusten esittämisen ja yhdessä toimimisen. Keskeisintä toiminnassa on jonkin uuden aloittaminen mihin tahansa asiaan liittyen ja toiminnan eteneminen yksilöiden aktiivisuuden mukaan (Nieminen-Sundell 2008, 3). Internetin kansalaisvalvonta on esimerkki tällaisesta toimintatyylisestä. Se on julkisuutta hyödyntävää ja seurauksiltaan ennakoimatonta toimintaa, joka voi saada mitä erilaisimpia muotoja. Kansalaisvalvontaa harjoittavat kansalaisjärjestöt, -verkostot, -organisaatiot ja yksittäiset ihmiset julkistavat ja välittävät edelleen verkkoaineistoja, esimerkiksi videoita ja viranomaisdokumentteja, joiden ne toivovat vaikuttavan julkiseen keskusteluun ja ihmisten mielipiteisiin. (Häyhtiö & Rinne 2009.)

Uudenlaisen kansalaistoiminnan kaltaista ilmiötä ja siihen liittyviä konflikteja ei voida avata teoreettisesti institutionaalisen politiikkakäsityksen näkökulmasta ja keinoin, sillä se nousee yksilöllisistä arvoista, asenteista, valinnoista ja elämäntyyleistä. Refleksiivinen politiikka ei saa kimmokettaan puoluepoliittisista kiistoista, ideologioista tai perinteisistä luokka- ja ryhmäjäsennyksistä, vaan uudenlainen kansalaisvaikuttaja haluaa itse valikoida asiat, joiden puolesta politikoida. Asialistasta tulee tällöin henkilökohtainen: sille valikoituu muun muassa kuluttamiseen, eläinoikeuksiin, ympäristöön, terveyteen, paikalliseen kaupunkisuunnitteluun sekä identiteettiin liittyviä huolenaiheita.

Refleksiiviselle politiikalle on ominaista, että toiminnan mobilisoituminen ei tapahdu organisoidusti tai hierarkkisesti vaan verkostomaisena liikehdintänä, joka pyrkii vaikuttamaan kohdennetusti yksittäisiin epäkohtiin. (Häyhtiö & Rinne 2007a; vrt. Bennett 2004, 127–130). Yksilöllisten tekojen summana muodostuu kollektiivista liikehdintää, joka avaa toimijoille vaikuttamisen kanavan, tavan ja jopa jonkinasteisen ryhmäkuulumisen tunteen (ks. esim. Kaldor 2003, 14). Tutkimuskirjallisuudessa tämän kaltaiseen ”emergenttiin” toimintaan on viitattu parven tai parveilun käsitteillä (ks. esim. Arguilla & Ronfeldt 2001; Häyhtiö & Rinne 2007c). Huomiota herättävien sivustojen ja verkkoportaalien ympärille kerääntyy asiasta kiinnostuneiden verkkokäyttäjien parvi. Parveileva joukko voi puolestaan organisoiua moniääniseksi toimijakollektiiviksi, jossa yksilöt löytävät erilaisista taustoistaan ja arvoistaan huolimatta yhteisen tavoitteen, jonka puolesta toimia.

Verkostomaiseen parveiluun perustuvaa poliittista toimintaa voidaan Michele Michelettin (2003) mukaisesti kutsua myös *individualistiseksi kollektiiviseksi toiminnaksi*. Termi viittaa siihen, että verkostossa yksittäistenkin toimijoiden tekemillä valinnoilla ja toimilla saattaa olla kauaskantoisia vaikutuksia. Individualistinen kollektiivinen toiminta edellyttää kuitenkin julkisia tiloja, joiden kautta se voi konstituoitua. Joskus toimijat suuntaavat toimintansa jo olemassa oleviin julkisuustiloihin, kuten keskustelupalstoille, saadakseen ajamalleen asialle näkyvyyttä. Vaihtoehtoisesti uutta julkista tilaa ja uusia toimintamahdollisuuksia voi syntyä siten, että toiset asiasta kiinnostuneet verkkokäyttäjät kerääntyvät ”parveilemaan” yksittäisen toimijan, esimerkiksi blogissaan tehdyn, aloitteen ympärille. (Häyhtiö & Rinne 2007c, 350.) Tällaisten solmukohtien tai poliittisten pelinavausten nosto mediajulkisuuteen kiinnittyy toimijan omiin valintoihin. Näin ollen yksilö ei pelkästään reflektoi kokemuksellisuutta, vaan myös tulkitsee todellisuutta ja arvioidessaan sitä luo merkityksiä itselleen. (Rinne 2008.) Näitä subjektiivisesti tuotettuja merkityksiä ja ”portteja” osallistua kampanjointiin voidaan ladata internetin mahdollistamaan vuorovaikutteiseen mediajulkisuuteen. Interaktiivisuus internet-viestinnässä alleviivaa yksilöpohjaisen kansalaisvalvonnan avointa prosessiluonnetta ja tekee toiminnan organisoitumisesta verkottuvaa.

KANSALAISSVALVONTA VERKKOJULKISUUDESSA: BLOGIT JA YOUTUBE

Internetin vuorovaikutteisilla poliittisilla näyttämöillä kansalaisten toimintaa luonnehtii vaihtoehtoisten, muutoshakuisten ja epähierarkkisten poliittisten toimintatyylien hyödyntäminen tila- ja tilannekohtaisesti (Meikle 2002, 175). Verkottuvan toiminnan periaate tarjoaa ihanteellisen muodon tee-se-itse-politikoinnille sekä kansalaisvalvonnalle. Internetissä ylläpidetään useita erilaisia kansalaisjärjestöjen sivustoja, joissa raportoidaan säännöllisesti yritysten, hallitusten, sotilaiden tai poliisin toimista. Esimerkiksi *Corpwatch*, *Human Rights Watch* ja *Carbon Trade Watch* ovat kansalaisvalvontaan keskittyviä järjestöjä, jotka hyödyntävät netin erilaisia viestintämuotoja kuten sähköpostilistoja, RSS-syötteitä, arkistointia, blogeja, uutisjulkaisuja ja hypertekstien julkaisua verkkosivustoillaan. Myös yksilöt voivat hyödyntää verkon vuorovaikutteisia sivustoja ja sovelluksia välittääkseen tärkeitä pitämiänsä aineistoja julkisesti saataville. Yksilöpohjaisen kansalaisvalvonnan toimintamuodot eroavat kansalaisjärjes-

töjen vastaavista siinä, että ne eivät ole riippuvaisia järjestöjen resursseista saatuttaakseen yleisempää huomiota. Sosiaalisen median julkaisualustat ja niiden mahdollistama verkostoituminen toimivat itsessään individualistisen kollektiivisen toiminnan resursseina. Tällainen toiminta onnistuu myös kaupallisesti hallinnoituilla verkkoalustoilla. Tähän asti useimmat kansalaistoiminnan ja nettipolitiikan kommentoijat ovat olleet sitä mieltä, että omaehtoista kansalaispolitiikkaa ei voi synnyttää kaupallisissa toimintapaikoissa (ks. esim. Atton 2004, 3). Yksilöpohjaiseen kansalaisvalvontaan soveltuvia Web 2.0 -verkkovälineitä ovat muun muassa mainosrahoitteiset blogit ja *YouTube*, mutta toki myös muunlaisia verkon viestintämuotoja voidaan käyttää tämän kaltaiseen toimintaan.

Blogit ovat kansalaisvalvonnan kannalta kiinnostava verkkoviestinnän ilmiö. Blogilla tarkoitetaan säännöllisesti päivitettävää web-sivustoa, jonne merkinnät tallentuvat käännetyssä kronologisessa järjestyksessä. Hypertekstin lisäksi blogeihin voidaan tallentaa valokuvia, videokuvaa ja ääntä. Blogitekniikan ominaispiirre on, että jokaisella yksittäisellä merkinnällä on oma yksilöllinen verkkoosoitteenensa, joka mahdollistaa merkintäkohtaisen linkittämisen. (Majava 2006; Wylde 2007.) Internetissä blogit muodostavat blogosfäärin, joka on kielialueittain synnyttänyt erilaisia blogikulttuureita.

Yksittäiset blogit muodostavat arkistoja, joita voi selailla aikajärjestyksen lisäksi usein myös teemojen tai kategorioiden perusteella. Lisäksi blogikohtaiseen arkistoon tallentuvat sivustolla kävijöiden kommentit, joita voidaan jättää myös ajallisesti vanhoihin merkintöihin. Blogit ovat helpokäyttöisiä julkaisuja vuorovaikutusalustoja, joissa keskustelut käydään pääasiassa linkkien välityksellä. Blogosfäärin keskusteluyhteisöt syntyvät hyperlinkkien muodostamassa verkostomaisessa kommunikaatiossa, jossa yksittäisten blogien merkinnät ovat potentiaalisia keskustelunavauksia tai puheenvuoroja. (Emt.) Blogien sosiaalisia suhteita synnytetään ja ylläpidetään merkintöihin liittyvien linkkien ja kommentointien lisäksi myös blogiin liittyvien linkkilistojen sekä uutistenluokuhjelmien välityksellä. Vaikutusvaltaisimmat blogit ovat sellaisia, jotka ovat useiden ristikkäisten linkitysten kohteina. Linkkilistoilla blogin ylläpitäjä määrittelee omaa virtuaalista identiteettiään ja ”merkkää” mahdollisia poliittisia ja taloudellisia liittolaisuhteitaan. (Majava 2006, 43–44, 57.)

Blogien suuri enemmistö koostuu yksityisten ihmisten kirjoittamista ”autonomisista blogeista”, joita ylläpidetään niin kaupallisten kuin ei-kaupallistenkin palveluiden ja ohjelmistojen avulla. Aktiivisia blogeja on verkossa tietävästi kymmeniä miljoonia, ja blogosfäärin kasvun arvioidaan jatkuvan. Nykyisin blogeja hyödynnetään aktiivisesti myös organisaatio- ja yritysviestinnässä. Perinteiset tiedotusvälineet ovat niin ikään innostuneet blogien perustamisesta omille verkkosivustoilleen, ja poliittiset päättäjät ovat ryhtyneet hakemaan julkisuutta itselleen ja asialleen myös blogien välityksellä.

Esimerkiksi sotablogit ja poliittisten eliittien toimintaa ruotivat blogit ovat yksi individualistisen kansalaisvalvonnan muoto. Sotablogit³ nousivat esille, kun Yhdysvallat hyökkäsi vuonna 2003 Irakiin. Tuolloin sotilaiden ja sotatoimi-alueilla toimineiden siviilien blogit alkoivat tuottaa ongelmia USA:n armeijan tiedotuksesta vastaavalle hallinnolle. (*Helsingin Sanomat* 5.8.2006.) Blogeissa julkaistiin virallisesta uutisoinnista poikkeavia kertomuksia sotatilanteista ja USA:n joukkojen toimintatavoista, jotka osoittautuivat armeijan propaganda-koneiston kannalta kiusalliseksi aineistoksi (Atton 2004, 55–58). Esimerkiksi huhtikuussa 2004 blogit olivat keskeinen viestintäverkosto levitettäessä Abu

Ghraibin vankilan kidutuskuvia yleiseen tietoisuuteen (Chadwick 2006, 305).

Sotamies Colby Buzzell on puolestaan havainnollistava esimerkki siitä, että myös sotilaat voivat harjoittaa omaehtoista kansalaisvalvontaa. Buzzell havahdutti 4. elokuuta 2004 CNN:n uutiseen sotatoimesta, johon hän oli itse ottanut osaa Irakissa. Buzzellin mukaan CNN vääristeli tapahtumia. Hän julkaisi tukikohtansa nettikahvilasta käsin oman kuvauksensa samasta sotatilanteesta, minkä seurauksena tuhannet ihmiset alkoivat lukea Buzzellin *My War* -blogia. Buzzell ryhtyi säännöllisesti kirjoittamaan sotakuvauksia, jotka haastoivat armeijan tiedotteiden ja CNN:n uutislähetysten välittämät tiedot sotatapahtumien kulusta. Buzzellin mielestä amerikkalaisten tuli saada tietää, mitä Irakissa todellisuudessa tapahtui. (*Helsingin Sanomat* 16.10.2005.)⁴

Myös monet toimittajat kyllästyivät Irakissa virallisen sotareportoinnin kliiniseen lähestymistapaan ja perustivat omia blogejaan. Blogeissaan he julkaisivat esimerkiksi sellaisia tekstejä, joita heidän työnantajansa eivät suostuneet julkaisemaan (Atton 2004, 55–58). Myös sota-alueiden asukkaat ovat alkaneet välittää blogeissaan sotakokemuksiaan julkiseen tietoisuuteen; bloggaavien siviilien kirjoituksista on tullut monien mediayhtiöidenkin aktiivisesti käyttämää journalistista aineistoa. Lisäksi eri puolilla sotatoimialuetta elävät ihmiset ovat blogien avulla voineet pitää yhteyttä toisiinsa saadakseen sodan tapahtumista tietoja, joita sotaa käyvät armeijat saattavat pyrkiä peittämään siviileiltä, kuten tapahtui esimerkiksi vuoden 2006 heinä-elokuussa Israelin hyökätessä Libanoniin. (*Helsingin Sanomat* 5.8.2006.)

Suomalainen esimerkki yksilöpohjaisesta kansalaisvalvonnasta ja verkostomaisesta mobilisoinnista on syksyllä 2005 blogosfäärissä kuhinaa aiheuttanut tekijänoikeuskeskustelu. Eduskunnassa valmisteltiin tuolloin lakia tekijänoikeuksien laajentamisesta ja tiukempien rajoitusten asettamisesta digitaalisten materiaalien käytölle ja kopioimiselle (ks. Majava 2006, 71–78). Monet bloggaajat kritisoivat sitä, kuinka vähäisen julkisen keskustelun jälkeen eduskunta oli valmis hyväksymään lain, jonka sisältöä ja vaikutuksia kansanedustajat eivät mitään ilmeisimmin ymmärtäneet. Lain voimaantulon myötä sadoista tuhansista omaan käyttöön musiikkia ja elokuvia kopioivista suomalaisista tuli rikollisia. Yksittäiset bloggaajat politisoivat tekniseltä kysymykseltä vaikuttaneen lakiehdotuksen, minkä seurauksena sitä ryhdyttiin käsittelemään myös lehtien palstoilla ja TV:ssä. Tietävästi yli 550 blogia ja verkkosivustoa verkostoitui protestia varten liittämällä sivustoilleen lakiesitystä vastustavia bannereita eli linkittäviä kuvatiedostoja. (Majava 2006, 71–72; ks. esim. Olenrikollinen.org.) Blogosfäärin aktivoituminen johti massiiviseen kansanedustajiin kohdistuneeseen sähköpostikampanjaan sekä mielenosoituksen järjestämiseen lakiesityksen eduskuntakäsittelyn aikana (Majava 2006, 73–74). Julkisesta vastustuksesta huolimatta uusi tekijänoikeuslaki hyväksyttiin eduskunnassa syksyllä 2005.

Internetissä on useita erilaisia helppokäyttöisiä sivustoja, joilla käyttäjät voivat julkaista, katsoa ja kommentoida erilaisia videotallenteita. Tunnetuin näistä palveluista on vuonna 2005 perustettu *YouTube*⁵, jossa on julkaistu lukuisia kansalaisvalvonnan kriteerit täyttäviä tallenteita, esimerkiksi viranomaisten ja sotilaiden toimintaa kriittisesti kuvaavia videoita ja muista tiedotusvälineistä kopioitua tai itse kuvattua poliittikkoihin liittyvää kuvamateriaalia. On myös tavallista, että suositut alun perin *YouTube*ssa julkaistut videot päätyvät blogosfääriin tai muiden nettifoorumien keskustelun aiheiksi, tai muualla verkossa julkaistut videot päätyvät *YouTube*-sivustolle. *YouTube*ssa ja muilla videosivus-

toilla julkaistut autenttiset videot ovat osoittautuneet poliittisesti vaikutusvaltaiseksi materiaaliksi. Esimerkiksi USA:ssa videot ovat tuoneet kriittisesti esiin poliisin sähköisen tainnutusaseen käyttöön liittyviä ongelmia. Tunnetuimpia videoituja tapahtumia ovat Floridan yliopistossa ja Los Angelesin yliopistossa (UCLA) kuvatut välikohtaukset. Molemmat videot on kuvattu matkapuhelimen kameralla. Niiden eri versioita on ladattu katseltavaksi *YouTubessa* yhteensä noin seitsemän miljoonaa kertaa.

Floridan yliopiston opiskelija Andrew Meyer joutui 17.9.2007 poliisin tainnutusaseen kohteeksi tilaisuudessa, jossa senaattori John Kerry oli puhumassa. Keskusteluosion aikana Meyer yritti esittää Kerrylle provokatiivisia kysymyksiä vuoden 2004 presidentinvaaleista. Poliisit keskeyttivät Meyerin puheenvuoron ja kantoivat hänet salin takaosaan. Meyer rimpuili poliiseja vastaan, koska ei mielestään ollut tehnyt mitään väärää. Poliisi päätti Meyerin vastustuksen laittamalla hänet käsirautoihin ja antamalla hänelle 50 000 voltin sähköiskun. Välikohtaus tallennettiin useaan kännykkäkameraan, ja siitä julkaistiin eri versioita *YouTubessa*. Floridan tapaus uutisoitiin seuraavien päivien aikana useissa eri tiedotusvälineissä, ja se johti poliisiväkivaltaa vastustaviin mielenosoituksiin Floridan kampusalueella sekä poliisien toimien tutkintaan.⁶

UCLA:n opiskelija Mostafa Tabatabaiejad puolestaan joutui yliopiston järjestyspoliisin sähköiskujen kohteeksi 14.11.2006 kampuksen kirjaston tietokonealueella. Iranilais-amerikkalainen opiskelija kieltäytyi näyttämästä opiskelijakorttiaan viranomaisille, jotka tekivät kirjastossa henkilöllisyystarkastuksia. Opiskelijan mielestä henkilöllisyyskorttia tivattiin ainoastaan hänen etnisen taustansa vuoksi. Lyhyen sanailun jälkeen poliisit tarttuivat Tabatabaiejadia kiinni käsistä. Tämä ryhtyi huutamaan kovaäänisesti poliiseille, jolloin hänelle annettiin lyhyen ajan kuluessa ilmeisesti kaikkiaan viisi sähköiskua. *YouTubessa* julkaistun videon ja blogosfäärissä virinneen aktiivisen keskustelun seurauksena tapauksesta uutisoitiin myös eri tiedotusvälineissä. Tapaus johti muun muassa yliopiston sisäiseen poliisitutkintaan, jossa ei kuitenkaan löydetty poliisien toiminnasta mitään moitittavaa. Sen sijaan toisessa, riippumattomassa tutkimuksessa poliisin käyttäytymisestä löydettiin useita lainvastaisuuksia. Tapauksesta seurasi myös Tabatabaiejadin poliiseja vastaan nostama oikeusjuttu, opiskelijoiden mielenosoituksia sekä eri järjestöjen poliisiväkivaltaa vastustavia kannanottoja.⁷

Suomalainen esimerkki kansalaisten viranomaisvalvonnasta on puolestaan *YouTubessa* levinnyt ja sittemmin poliisitutkintaan johtanut videotallenne, jossa ostoskeskuksen vartijat pahoinpitelevät Kontulan ostoskeskuksessa Helsingissä kiinniotettua miestä 1.10.2006 (Häyhtiö & Rinne 2007a). Toinen vartijoista tuomittiin käräjäoikeudessa, mutta hänelle ei määrätty rangaistusta, koska vartija ja uhri sopivat asian keskenään. Laajan julkisuuden seurauksena tuomittu vartija kuitenkin menetti työnsä vartiointiliikkeessä (*Helsingin Sanomat* 21.6.2007).

POLIITIKOT VIDEOVALVONNAN KOHTEINA

Perinteisestä järjestötyyppisestä osallistumisesta poiketen verkkoviestinnän mahdollistamassa toiminnassa yksilö itse arvioi, miten osallistua ja vaikuttaa poliittiseen keskusteluun sekä millä tavoin ottaa haltuun digitaalisen median

mahdollistama mediajulkisuus (vrt. Mosca 2008, 64–65; Lappalainen 2008, 18). Verkkokampanjoinnin materiaali voi olla kokonaan itse tuotettua, tai siinä voidaan hyödyntää esimerkiksi televisiossa julkaistua kuvamateriaalia. Esimerkkinä jälkimmäisestä voidaan mainita Ranskan presidentti Nicolas Sarkozyn lehdistötilaisuus G8-kokouksessa kesäkuussa 2007. Lehdistötilaisuudesta ei julkaistu kuvamateriaalia Ranskan televisiossa, mutta Belgian televisiossa julkaistiin uutispätkä, jossa tunnettu ”raittiusmies” Sarkozy esiintyy silminnähden humalassa. Tätä Belgian television uutista, ”Sarkozy on juonut muutakin kuin vettä”, on *YouTubessa* ladattu katsottavaksi yhteensä lähes 15 miljoonaa kertaa.⁸ Presidentti kiisti myöhemmin olleensa alkoholin vaikutuksen alaisena, mutta monet pitävät videota todisteena Sarkozyn valehtelusta (ks. esim. *Libération* 11.6.2007, 20.6.2007).

Verkon julkisuustiloja hyödyntämällä voidaan yrittää vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin monin eri tavoin. Eräs tähän liittyvä trendi on ollut, että monien viimeaikaisten vaalikampanjoiden aikana *YouTube*-sivustoa on käytetty poliitikkojen harkitsemattomien lausuntojen julkistamiseen. Tunnetuin esimerkki sattui USA:n vuoden 2006 kongressivaaleissa. Virginian osavaltiossa ehdokkaana ollut senaattori George Allen kutsui vaalitulaisuuteensa osallistunutta intialaistaustaista opiskelijaa S.R. Sidartha ”macaca-äpinäksi”. Sidarth kuului Allenin vaalivastustajan Jim Webbin kampanjahenkilökuntaan, ja Allenin epäonneksi Sidarth kuvasi rasistisen välikohtauksen. Tapaus päättyi *YouTubeen* ja sieltä televisioon ja useiden lehtien sivuille. Vaalikamppailun aikana videota ladattiin verkossa yhteensä noin 500 000 kertaa.⁹ Kampanjansa aikana senaattori pyrki useaan otteeseen selittelemään rasistista huomautustaan, mutta julkisen keskustelun suunta ei ollut enää muutettavissa. Alleniin kohdistui lukuisten rasismia vastustavien yksittäisten henkilöiden ja järjestöiden vastakampanjointi, jonka seurauksena senaattorin oma kampanja joutui sivuraiteille. Hän ei kyennyt uusimaan paikkaansa senaatissa, vaikka perinteisesti Virginia on ollut rebulikaanien vahvaa aluetta, ja ennen ”macaca-tapausta” Allenilla oli selvä johto mielipidetiedusteluissa. Jim Webb voitti istuvan senaattorin ainoastaan 0,3 prosentin erolla, ja USA:n demokraattinen puolue sai 51–49 enemmistön senaattiin.¹⁰ Julkisuuteen vuodettu rasistinen kielenkäyttö vahvisti Alleniin varauksellisesti suhtautuneiden kansalaisjärjestöjen ja yksittäisten henkilöiden näkemyksiä ja avasi pelitilan vastakampanjalle. Kriittistä aineistoa tuottaessaan kansalaisvalvonta toimi siten vahtikoiran roolissa ja kykeni nostamaan uuden teeman muutoin imagopolitiikkaa korostavaan kampanjaviestintään.

Suomalainen esimerkki vaalikampanjoihin liittyvästä yksilöllisestä kansalaisvalvonnasta nähtiin kevään 2007 eduskuntavaaleissa Vaasan vaalipiirissä, kun Kokoomuksen ehdokkaan kansanedustaja Petri Salon rasistiset kommentit tallennettiin 3. maaliskuuta 2007 erään kansalaisvalvojan kännykkäkameraan. Tallenteen sisältö uutisoitiin 5. maaliskuuta ruotsinkielisessä *Radio Vegassa* ja *TV-Nytt*:issä, minkä jälkeen suurin osa valtakunnan joukkotiedotusvälineistä kertoi tapauksesta seuraavien päivien aikana. (Häyhtiö & Rinne 2007a.) Nimimerkki ”vaalitarkkailija” latasi 6. maaliskuuta kuvaamansa videon *YouTube*-sivustolle (Kokoomuksen Petri Salo somaleista). Videon ääni on huonolaatuinen, mutta se on tekstitetty seuraavalla tavalla:

Vaasa 3.3.2007 AVOIN VAALITILAISUUS

- Kokoomuksen kansanedustajaehdokas Petri Salo (sininen takki, viikset) keskustelee Suomen pakolaispolitiikasta
- Taustalla parin metrin päässä näkyy Kokoomuksen ja SDP:n keulakuvia.
- Kysyjä: Voit sä sit sanoo et tää niin kuin en nyt halua olla rasisti mitenkään mutta niin kun Afrikan maista tulevat niin onks ne paremmin sopeutuneet näissä ongelmissa?
- Salo: on kaksi hyvää esimerkkiä...Aasialaiset jotka... aikoinaan Vietnamista ja sitten tuli tähän maahan niin ne on sopeutuneet erittäin hyvin tähän...Toinen taas ääripää on somalit jotka tuolla asemalla nautiskelee...jotakin huumeita, mälliä eikä ole tarkoituksaan opetella kieltä tai mennä töihin
- Kysyjä: mitä me voidaan tehdä? Edelleen haen sitä, että hyväksytäänkö tilannetta?
- Salo: Äänestää Kokoomusta ei siinä muuta vaihtoehtoa...ei siinä muuta vaihtoehtoa. Ja sisäasiainministerin salkku meille.
- Petri Salo on myöhemmässä haastattelussa (5.3.2007) vannonut seisovansa sanojensa takana sekä puhuvansa KOKOOMUSLAISELLA äänellä. Mies tietää varmasti, mistä hän puhuu. Hän on sentään istunut kokoomuslaisena eduskunnassa 8 vuotta.

Videota ladattiin katsottavaksi lähes 39 000 kertaa vaaliurnien sulkeutumiseen mennessä 18. maaliskuuta. Salanauhoitus oli 7. maaliskuuta *Pohjalaisen* etusivun pääuutinen, ja samana päivänä tapausta käsiteltiin seikkaperäisesti *Ilkan* pääkirjoituksessa (*Pohjalainen* 7.3.2007; *Ilkka* 7.3.2007). Lehtihaastatteluisissa ja nettipäiväkirjassa Salo kiisti mielipiteidensä rasistisuuden ja vetosi siihen, että salakuvaajan tallentama keskustelu oli kahdenkeskinen, eikä sen olisi pitänyt tulla julkiseen tietoisuuteen (*Iltalehti* 6.3.2007; *Pohjalainen* 7.3.2007; *Petrin blogi – kaikki jutut*). Mikander tuli julkisuuteen omalla nimellään *Radio Vegan* haastattelussa 12. maaliskuuta sekä omilla kasvoillaan Vaasan vaalipiirissä ilmestyvissä lehdissä 15. maaliskuuta. Haastatteluisissa hän halusi tuoda esille, ettei tallenteen nauhoittaminen ollut tahallinen ansa eikä hän toiminut minäkään toisen puolueen hyväksi (Mikanderin sähköpostihaastattelu 20.3.2007; *Pohjalainen* 15.3.2007; *Ilkka* 15.3.2007; *Hufvudstadsbladet* 15.3.2007).

Mikander kertoi halunneessa tuoda Salon käsitykset kaikkien tiettäväksi, sillä hänestä niillä oli yleisempääkin yhteiskunnallista merkitystä:

...[o]lin paikan päällä ottamassa kuvia oman mielenkiinnon (ja ehkä opetuksen) takia. Minua kiinnostaa vaalilyö ja miten ehdokkaat esittelevät itsensä ja käyttäytyvät mahdollisten äänestäjien kesken. Tämä oli siis motiivini kuvaamiseen. Kun taas tuli selväksi mitä PS oli sanonut, sain uuden ajatuksen: tämän haluan kaiken kuulevan. Voisi ehkä sanoa, että tämä oli koko keikan päämotiivi. Haluan, että ihmiset tietävät, että tällainen veteraanipolitiikko ajattelee ja sanoo näin. Toivoisin, että mahdollisimman monet näkisivät videon ja juttelisivat siitä, työpaikoillaan, perheissään, tuttavapiireissään. *Pohjalainen*-lehti kirjoitti otsikossaan: Salanauhoittajan motiivina avoin politiikka. Tämä antoi minusta aika hyvä

kuvan siitä, mitä tein. Tällä hetkellä olen aika iloinen siitä, että tästä nousi keskustelu. Toisaalta olisin halunnut, että poliitikot olisivat napanneet tämän ja ruvennut kysymään puolueenjohdossa olevilta: millaisia ehdokkaita haluamme riveihimme? tällaista ei tullut. (Mikanderin sähköpostihaastattelu 20.3.2007.)

Mikanderin kommentti havainnollistaa, kuinka omatoimisesta politikoinnista tulee itsessään ekspressiivistä toimintaa, jonka avulla voidaan julkisuudessa osoittaa sitoutumista, kuulumista tai henkilökohtaisia arvovalintoja (Kahn & Kellner 2003; Dahlgren 2005, 155) Mikanderin toiminnassa selvänä ja julki-lausuttuna pyrkimyksenä on myös vastakampanjalle tyyppinen vaihtoehtoisen tiedon tuottaminen (vrt. Allenin macaca-jupakka). Kansanedustajaehdokkaan somalivastaiset mielipiteet haluttiin saada yleisesti tiedettäväksi, jotta äänestäjillä olisi mahdollisuus pohtia haluavatko he antaa äänensä rasistisia mielipiteitä omaavalle ehdokkaalle. Salon tapauksen salanauhoittaja oli yhteiskunnallisesti valveutunut kansalainen (tapauksen aikoihin yhteiskunnallisten aineiden opettajaksi opiskeleva), joka kokeneen kansanedustajan avoimen rasistisista mielipiteistä ja poliittisen järjestelmän reagoimattomuudesta huolestuneena halusi tuoda tapauksen julkisuuteen:

... [k]ukaan ei edes puhunut siitä miten Kokoomus olisi voinut toimia näyttääkseen, ettei se puolueena suvaitse tällaista puhetta. Katainen sanoi vain eri haastatteluissa kahteen otteeseen että kok on suvaitsevainen puolue. Ja se sai riittää.

En sitten todellakaan osannut odottaa sitä, että STT:n ”uutisesta” (siitä että kyseessä oli tahallaan tehty ansa), nousisi enemmän kohua kuin PS:n puheista.

Eli lyhyesti: yllätyin siitä, että puhuttiin niin paljon tästä tavasta saada tietoa, eikä siitä, että näin suuren puolueen 8 vuotta ollut edustaja sanoi näin. (Mikanderin sähköpostihaastattelu 20.3.2007.)

Kohusta huolimatta Salo uusi edustajapaikkansa, vaikka sai lähes 3000 ääntä vähemmän kuin edellisissä vaaleissa. Salon mukaan mediakohu aiheutti sen, ettei hän kyennyt olemaan mukana uuden hallituksen ministerin salkkujen jaossa (*Ilkka* 19.3.2007).

Kansalaisvalvontatapaukset kertovat uudenlaisen verkkoviestinnän yleistymisestä. Googlauksesta, bloggaamisesta, klikkaamisesta, imuroimisesta, lataamisesta ja yleisesti verkkosisältöjen luomisesta on tullut poliittisesti yhä vaikuttavampia toiminnan muotoja (Micheletti 2006). On poliittisesti merkittävää, että verkottuneessa toimintaympäristössä yksilötoimijat voivat itse päättää viestin välittämiseen liittyvistä keskeisistä seikoista kuten siitä, mitä, miten ja kenelle halutaan viestiä. Sosiaalisen median verkostoissa yksittäisetkin toimijat voivat kerätä kannatusta, saada tukea ja nousta poliittisesti vaikutusvaltaisiksi toimijoiksi ilman hierarkkisia organisaatioresursseja.

POLIITTISTA PARVEILUA JA YHTEEN SOVITTAUTUMISTA VERKOSSA

Monet internetin palveluista ja sovelluksista ovat kaupallisia, mutta tämä ei ole estänyt omaehtoista kansalaistoimintaa. Itse asiassa kampanjamuotoinen ja prosessimainen toiminta jäljittelee kaupallisen kuluttamisen logiikkaa. Yhteiskunnalliseen keskusteluun ja poliittiseen vaikuttamiseen tähtäävä yksilö hyödyntää sosiaalisen median sovelluksia viestinsä julkaisemisessa. Kannattajien rekrytoimiseksi kampanjan käynnistäjä voi pyrkiä tekemään muille netin käyttäjille ”tarjouksen, josta ei voi kieltäytyä”, eli mahdollisimman houkuttelevan tai jopa provosoivan pelinavauksen, joka kutsuu muita tulemaan mukaan toimintaan. Tätä edesauttaa se, että Web 2.0 -viestintä on muuttamassa internetin toimintatavaksi, jolla ihmiset eivät ainoastaan keskustele vaan konkreettisesti tekevät asioita yhdessä (Hintikka 2007, 25). Internetin staattiset viestintämuodot ovat korvautumassa dynaamisilla ja yhteisöllisillä verkostoilla, joissa yksilöt osallistuvat sisältöjen luomiseen ja muokkaamiseen oman kiinnostuksensa mukaan (Wylld 2007, 43–44, Chadwick 2006, 8).

Verkkoympäristöön tukeutuva toiminta suosii satunnaisia *ad hoc*-tyyppisiä, jonkin aiheen tai teeman ympärille tihentyviä toimintaverkostoja, sillä internet tarjoaa samanaikaisesti sekä toiminnan paikan että viestinnän kanavan. Mukaan tulevien toimijoiden kiinnittyminen ei verkkoympäristössä kohdistu niinkään johonkin jo olemassa olevaan liikeorganisaatioon vaan ennen kaikkea asiakohdattaiseen politikointiin. Kari A. Hintikan mukaan nettiyhteisöt voivat ”perustua sosiaaliseen yhdessäoloon, jakamiseen, tiedon- tai muun sisällön tuottamiseen, kansalaisadressin organisoimiseen tai suoranaisen joukkovoiman käyttöön” (Hintikka 2007, 25). Verkko-yhteisöt voivat myös kehittyä kollektiivisen älykkyyden lähteiksi, kun niissä parveilevat yksilöt sovittautuvat yhteen ratkaistakseen ongelmia tai saavuttaakseen jonkin yhteisesti tärkeäksi koetun tavoitteen. Sosiaalisessa sisällöntuotannossa käyttäjät itse kontrolloivat luomisprosesseja esimerkiksi kehittelemällä, luokittelemalla, lajittelemalla ja arvioimalla verkkoaineistoja (O’Reilly 2005, Hintikka 2007 25, 32–33.) Web 2.0 -sovelluksia kutsutaankin vertaismediaksi, jossa yhteisöllisyys on tulosta yksilöiden vaihtelevasta halusta liittyä verkostoihin ja toimia niissä vapaaehtoisesti (Sirkkunen 2007).

John Arquillan ja David Ronfeldtin (2001, 12) mukaan verkostomainen parveilu on digitaalisen informaatioajan merkittävimpiä konfliktuaalisen politiikan toimintamuotoja. Sitä vastaan on hankala politikoida, koska parveilu on harkittua mutta toisaalta silminnähden epämääräistä liikehdintää, jossa hajaantuneet pienten (ja joissakin tapauksissa suurempien) yksiköiden verkostot kohtaavat toisensa yhteisen tavoitteen tai kiinnostuksen kohteen motivoimina. Parveilun tavoitteena on tuottaa elämämaailmaan vaikuttavia sykkeitä, jolloin verkostot yhdistyvät nopeasti ja vaivihkaa – sitten taas irtautuvat ja hajaantuvat yhdistykseen myöhemmin uudelleen uuden sykäyksen tuottamiseksi. Parvet voidaan nähdä yhteisöllisenä joukkovoimana, jonka jäsenet ovat sisäistäneet proaktiivisen toimintatavan sekä jaetun vallan ja vastuun mahdollisuudet. Taustoiltaan parven jäsenet voivat olla hyvinkin erilaisia. Jäsenet ovat yksimielisiä parven tavoitteesta eli jonkin tietyn asian puolustamisesta tai vastustamisesta – mutta muista asioista voidaan olla erimielisiä. (Nieminen-Sundell 2008.)

Tietoverkoissa vapaana vellovan mielipiteiden kirjon organisoitumista parveilun kautta verkostomaiseksi toimijakollektiiviksi on analysoitu useissa tutkimuksissa. Esimerkiksi suomalaista juorulehtijournalismia vastustaneessa

”Lordi-protestissa” keväällä 2007 verkkokeskustelu nostatti kansalaisliikkeen, jonka kritiikin kohteena oli suomalaisen euroviisuvoittajan kuvia julkaissut lehdistö. Lyhytaikaisen mutta intensiivisen Lordi-liikkeen vaikuttamisen keinoja olivat vetoamukset, boikotit, tiedotustoiminta keskustelupalstoilla ja verkkosivustoilla, toimijaverkoston kokoaminen, virtuaaliset tilanvaltauksset, lehtien nurin kääntäminen lehtimyyntipisteissä, aktioista kertovien kuvien lähettäminen verkkoalustoille sekä lehtien työntekijöiden ja kaupallisten yhteistyökumppaneiden suora painostaminen sähköpostitse. (Häyhtiö & Rinne 2007c.)

Viimeaikaista Irakin sodan vastaista liikettä analysoivassa tutkimuksessa on tuotu esille, että verkkoviestintä on muuttanut oleellisesti sodanvastaisen politiikoinnin edellytyksiä ja toimintamuotoja. Lukuisat toisistaan eriytyneet, toimintatavoiltaan poikkeavat organisaatiot ja ryhmät ovat internetissä yhdenytyneet asiapohjaisiksi, valtioiden rajat ylittäviksi verkostoiksi. Sodanvastainen kansalaistoiminta on enenevästi siirtynyt parveilemaan internetiin, jossa toimijat kohtaavat, viestivät ja vaikuttavat eri tavoin ja eri suuntiin. (Gillan 2008; Gillan tulossa.)

Vaihtoehtoisen globalisaation liikkeen tutkimuksessa on puolestaan tuotu esille avoimien sähköpostilistojen merkitys kollektiivisten identiteettien syntyiselle. Globalisaatiokriittinen keskustelu sosiaalifoorumeissa on ollut poikkeuksellisen kompleksista, sillä toiminnassa on ollut mukana ihmisiä esimerkiksi ammattiliitoista, maanviljelijäjärjestöistä, alkuperäis- ja vähemmistökansoista, ympäristöaktivistien ja anarkistien ryhmistä sekä opiskelijajärjestöistä. Monenkirjavia toimijoita varten on perustettu avoimia sähköpostilistoja, joissa aktivistit ovat parveilleet. Niissä on myös keskusteltu toimintaperiaatteista ja suunniteltu kollektiivista toimintaa. Sähköpostilistat ovat auttaneet lieventämään toimijoiden välisiä konflikteja ja mahdollistaneet aktivistien liikkuvuuden eri sähköpostilistojen välillä. Niissä on luotu kollektiivista identiteettiä tuottavia ”me-suhteita” liittyen erilaisiin maantieteellisiin alueisiin ja asiakohdaisiin huolenaiheisiin. (Kavada 2007; vrt. Mosca 2008, 60.)

Nettipiratismi on myös havainnollistava esimerkki individualistisesta kollektiivisesta toiminnasta. Tekijänoikeuslainsäädäntöä ja patenttijärjestelmää muuttamaan pyrkivä liikettä on mobilisoitunut parveilemalla internetissä, josta se tällä hetkellä pyrkii jopa ponnistamaan parlamentaarisiin instituutioihin. Piratistien toiminta on virtuaalisesti verkottunutta, ja erilaisten kansallisten ryhmien ja organisaatioiden lisäksi toimintaan linkittyvät avoimen lähdekoodin, tekijänoikeuslainsäädännön muuttamisen ja yksityisyyden suojan puolesta puhujat. Yksittäiset kuluttajat voivat myös tukea piratistien toimintaa lataamalla *Pirate Bay* -vertaisverkosta musiikkia, elokuvia yms. (Hintikka 2008.)

LOPUKSI: INDIVIDUALISOITUNUT KANSALAISSALVONTA OSANA REFLEKSIIVISTÄ POLITIIKKAA

Internetin vaikutuksia kansalaistoimijoiden harjoittamaan refleksiiviseen politiikkaan ja kansalaisvalvontaan voidaan eritellä seuraavasti. Ensinnäkin tietokonevälitteinen viestintä on toiminnan resurssi. Verkko on muovannut kansalaisliikkeitä ja -järjestöjä joustaviksi, verkostomaisiksi ryppäiksi, jolloin kollektiivisen toiminnan mobilisointi on helpottunut ja suoran toiminnan mahdollisuudet ovat lisääntyneet. Lisäksi verkon kautta voidaan vaikuttaa kollektiivisten iden-

titeettien luomiseen ja vahvistamiseen sekä vaihtoehtoisen tiedon leviämiseen. (della Porta & Mosca 2005, 185.) Näin poliittinen toiminta verkossa voi perustua toimijan omille vaihteleville kiinnostuksen kohteille, itse tuotetun sisällön levittämiseksi ja yhteisöllisyyden tavoittelemiseksi. Kansalaistoiminta itsessään voi saada hyvin monenlaisia muotoja ja tyyliä. Asia- ja tilannekohtainen politiikointi on tekijöidensä itseilmaisua, joka perustuu autenttisuuden ja autonomisuuden tavoitteluun, eli subjektin pyrkimyksille olla se, kuka on, ja oikeutta olla sellainen kuin on. Henkilökohtaisessa suorassa toiminnassa ei tavoitella kokonaisratkaisuja käsillä oleviin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin ongelmiin. Perinteisen politiikan traagisuus eli loputtomat neuvottelut, omien tavoitteiden vesittyminen sekä konsensus- ja kompromissihakuisuus vältetään ja voidaan keskittyä vain hyvien, toimijan itsensä määrittelemien, asioiden ajamiseen ja koettujen ongelmien esiintuomiseen. (Rinne 2008.) Toiminta voi olla reaktiivista reagoiden havaittuun epäkohtaan (esim. poliitikkojen mokailuvideot *YouTubessa*) tai proaktiivista uudenlaista toimintatapaa luovaa (esim. nettipiratismi). Kansalaisvalvonnan toimijat ilmaisevat mielipiteensä ja panevat asiat liikkeelle – seuraukset ovat kuitenkin ennakoimattomia.

Toiseksi verkon julkisuustilat ovat potentiaalisia toiminnallisen vallankäytön paikkoja. Verkko on käyttäjilleen avoin tila poliittisille arvioille, mielipiteiden esittämiseksi sekä toimintatyylien valikoitumiselle. Internetissä toimimalla periaatteessa kuka tahansa voi yrittää vaikuttaa tärkeänä pitämäänsä asiaan joko itsetuotetulla suodattamattomalla materiaalilla tai jo valmiiksi olevaa materiaalia hyödyntämällä tai editoimalla. (Lappalainen 2005, 60–63; Häyhtiö & Rinne 2008a.) Kannattajien kerääminen perustuu niissä viestin kykyyn läpäistä median kentät ja tarjota ihmisille samastumiskohde, tai ainakin riittävän houkutteleva aihe, jonka ympärillä parveilla. Kansalaisvalvonta on kiinnostunut poliittisten seurausten liikkeelle laittamisesta, ei välttämättä sen tuloksista. Ilmiantamisen politiikkana kansalaisvalvonta on itsessään toimintaa, jossa toiminnan (anonyymi) *sankari* taistelee hyvän puolesta, surffaa bittiavaruudessa digitaalisen kommunikaatioteknologian avulla ajasta ja paikasta vapautuneena.

Paljastamisen politiikka tuo epäkohtia julkisuuteen luottaen julkisen käsittelyn korjaavan tilanteen ja panevan asiat tärkeysjärjestykseen (Rosanvallon 2008, 54; vrt. Yang 2008). Huomiota hakeva kansalaisvalvonta on strategisesti ja tyyllisesti konfliktuaalista resistanssin politiikkaa. Parhaimmillaan se tuo politiikan agendalle kansalaisaloitteellisuutta, joka haastaa vallitsevan järjestyksen. Oleellista refleksiivisessä kansalaisvalvonnassa, ja -toiminnassa ylipäätään, on ajatus, että ongelmallisiksi havaitut asiat ovat tärkeitä. Toiminnan ei tarvitse olla tyyllisesti suunniteltua taikka pyrkiä rationaalisuuteen, riittää kunhan se heijastelee toimijan/toimijoiden itseymmärrystä ja tuo ajettavan asian näkyville (Kulynych 1997, 333, 337).

Kolmanneksi internetin viestintäverkostot luovat itsessään personalisoituja yhteyksiä, kuten käyttäjätunnuksia, kirjainmerkkejä, linkkilistauksia, sähköpostilistoja tai blogeja, jotka saattavat pitkään olla piileviä siteitä verkostoihin, mutta ennakoimattomissa verkkopolitiikan tilanteissa niistä voi tulla poliittisesti merkityksellisiä yhteyksiä (vrt. della Porta & Mosca 2005, 186). Tämä näkyy muun muassa useilla sosiaalisen median alustoilla, joissa yksilöt voivat seurata ”ystäviensä” aktiviteetteja ja kiinnostuksena mukaan linkittyä itsekin mukaan erilaisiin tempauksiin. Henkilökohtaiset yhteydet voivat ristikkäin linkittyessään kasvaa verkostomaiseksi toimijakollektiiviksi.

Neljänneksi verkko kokemuksellisenä tilana mahdollistaa erilaisia oppimisprosesseja, joilla yksilöt voivat parantaa omaa elämönhallintaansa. Oppimisprosessit voivat olla esimerkiksi teknisten taitojen sekä tiedonhaun ja tiedontuottamisen oppimista, jotka ovat tärkeitä taitoja omaehtoisen verkkopolitiikan harjoittamisen kannalta (Lappalainen 2005, 32–33). Verkko tarjoaa niin ikään tilan harjoittaa ja kehittää poliittista arviointitaitoa, sillä de-medialisoituneissa verkkojulkaisuissa käyttäjistä tulee aktiivisia toimijoita, jotka joutuvat itse arvioimaan aineistoja ja tekemään valintoja (Walch 1999, 70–71; Lappalainen 2005, 84; Häyhtiö & Rinne 2007a, 88). Interaktiivisena mediana internet voi tarkoittaa *oligopolisoituneen*, eli harvojen toimijoiden hallitseman, mediakentän korvaamista tai vähintään haasteen esittämistä keskittyneelle mediavallalle tarjoamalla vaihtoehtoista tietoa maailman tapahtumista (Lappalainen 2005; Garrett 2006). Aktiivisen poliittisen kansalaisuuden yhdeksi keskeiseksi määrittäjäksi on siten nousemassa kyky henkilökohtaisten poliittisten arviointien tekemiseen ja niiden mukaan toimimiseen (Barney 2007, 40).

Asioita julkisuuteen tuovaa kansalaisvalvontaa on helppo syyttää yksipuolisuudesta ja siitä, että se ei antaudu keskusteluun. Jossakin määrin kritiikki on oikeutettua, sillä ”puskista ampuminen” ei ajatuksena sovi demokraattisen politiikan julkisuusideaaliin, jonka ihanteena monet pitävät deliberatiivista keskustelua (esim. Habermas 1989; Pietilä 2002). Mutta jos ajatellaan, että asioiden julkituominen sinällään on riittävää, oleellista on itse viesti, ei viestintuoja (Yang 2008). Toisaalta sosiaalisen median alustoilla käydään keskustelua, vaikkakin kasvokkaisesta dialogista poikkeavalla tavalla, esimerkiksi blogien välisten linkitysten avulla (ks. Rättilä 2008; Häyhtiö & Rinne 2009). Joskus keskustelu jää pienen piirin sisälle, mutta joskus se laajenee perinteiseen mediaan, jolloin kansalaisvalvojat saattavat luopua anonymiteetistään, kuten Salon tapauksen yhteydessä tapahtui. Sama ilmiö pätee myös sotablogien kohdalla. Silti anonymiys saattaa olla myös tietoinen strategia, esimerkiksi julkistettaessa laittomin keinoin selville saatuja epäkohtia. Yksi esimerkki tällaisesta nimettömyyteen kätkeytyvästä kansalaisvalvonnasta on yksittäisten eläinaktivistien *Julma totuus – Tutkimus suomalaisesta eläintuotannosta* -kampanja, jossa vuoden 2007 lopulla julkaistiin salakuvattuja videoita eläinten kohtelusta suomalaisilla maataloilla. Tekijät itse eivät astuneet julkisuuteen rangaistusten pelossa. Videot julkisti Yleisradio, jonka jälkeen ne ovat olleet katsottavissa *Oikeutta eläimille* -järjestön ylläpitämällä kampanjasivustolla (Häyhtiö & Rinne 2008b).

Verkon horisontaalinen osallistumis- ja toimintakulttuuri on radikaalisti demokraattisempaa kuin perinteinen vertikaalinen demokraattinen hallinnan muoto. Vapaassa mikrotason verkkotoiminnassa osallistujat ovat lähtökohtaisesti yhtä vallattomia tai vallakkaita ja joutuvat luottamaan argumentointinsa voimaan tai ajamansa agendan vetovoimaan. Poliittisen organisoitumisen muutos kiteytyy juuri verkon politiikkaan, sillä verkkoa käytetään erityisesti mobiilisaation koordinoimiseen ja koalitioiden muodostamiseen. Kommunikatiivinen toimeliaisuus verkossa saa ihmiset kiinnostumaan ajankohtaisista poliittisista ja yhteiskunnallisista aiheista ja toimimaan niihin vaikuttamiseksi, etenkin kun osallistuminen verkossa vaatii helpoimmillaan hiiren klikkauksen. Petri Salo -tapauksen tyyppiset kansalaisvalvonta-aktiot eivät siten jäänekään yksittäisiksi refleksiivisen politiikan episodeiksi vaan ovat pikemminkin näyttämässä suuntaa siitä, mihin poliittinen kansalaisosallistuminen on kulkemassa. Pikkuveli ja -sisar valvovat.

Viitteet

- 1 Molemmat kirjoittajat ovat tasaveroisesti osallistuneet artikkelin kirjoittamiseen. Kirjoittajat kiittävät artikkelin anonyymejä arvioitsijoita ja teemanumeron toimittajia asiantuntevista ja rakentavista kommentteista.
- 2 "Kuka tahansa" tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että internet on avoin tila, jossa potentiaalisesti kuka tahansa voi toimia. Termillä ei viitata "kaikkiin ihmisiin". Kirjoittajat ovat tietoisia ns. digitaalisen kuilun vaikutuksista verkkoteknologian hyödyntämiseen.
- 3 Sotablogeja on kirjoitettu vuodesta 2001 Yhdysvaltain Afganistanin-operaatiosta lähtien.
- 4 Ks. tarkemmin Wikipedia: Colby Buzzell; My War: Killing Time in Iraq..
- 5 *YouTube* on kaupallisesti hallinnoitu alusta, jonka suuryhtiö Google osti lokakuussa 2006.
- 6 Ks. tarkemmin University of Florida student Tasered at Kerry forum; Miami Herald 18.9.2007; Countdown - Student Tasered at John Kerry Rally; Student protest at UPD; Wikipedia: University of Florida Taser incident.
- 7 Ks. tarkemmin UCLA Police Taser Student in Powell; Daily Bruin 16.11.2006; Rättilä 2008, Bobb ym.. 2007; Wikipedia: UCLA Taser Incident.
- 8 Ks. esim. Sarkozy au G8.
- 9 Ks. tarkemmin George Allen introduces "Macaca"; Allen's Listening Tour.
- 10 Ks. esim. Wikipedia: United States Senate Election 2006.

Kirjallisuus

- Allen's Listening Tour. Luettu 12.3.2007. <http://www.youtube.com/watch?v=9G7gq7GQ71c>
- Arquilla, John & David Ronfeldt (2001) The advent of netwar (revisited). Teoksessa Arguilla, John & David Rosenfeldt (toim.) Networks and Netwars. The Future of Terror, Crime and Militancy. Santa Monica: Rand, 1–25.
- Atton, Chris (2004) An Alternative Internet. Radical Media, Politics and Creativity. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Barney, Darin (2007) Radical Citizenship in the Republic of Technology: A Sketch. Teoksessa Dahlberg, Lincoln & Eugenia Siapera (toim.) Radical Democracy and the Internet. Houndmills, Basingstoke, Hampshire and New York: Palgrave, McMillan.
- Bennett, Lance W. (2004) Communicating Global Activism: strengths and vulnerabilities of networked politics. Teoksessa Donk, Wim van; Brian D. Loader; Paul G. Nixon & Dieter Rucht (toim.) Cyberprotest. New media, citizens and social movement. London & New York: Routledge, 123–146.
- Bobb, Merrick; Matthew Barge & Camelia Naguip (2007) A Bad Night at Powell Library: The Events of November 14, 2006. Police Assessment Resource Center. Luettu 22.9.2007. <http://www.newsroom.ucla.edu/taserreport/>
- Chadwick, Andrew (2006) Internet Politics. States, Citizens, and New Communication Technologies. New York & London: Oxford University Press.
- Countdown - Student Tasered at John Kerry Rally. Luettu 22.9.2007. <http://www.youtube.com/watch?v=1sA-sNrG2OY&NR=1>
- Dahlgren, Peter (2005) The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation. Political Communication 22:2, 147-162.
- Daily Bruin, November 16, 2006. Community Responds to Taser use at Powell. Luettu 22.9.2007. <http://www.dailybruin.com/news/articles.asp?id=38960>
- della Porta, Donatella & Lorenzo Mosca (2005) Global-net for Global Movements? A Network of Networks for a Movement of Movements. Journal of Public Politics 25, 165-190.
- Flyvbjerg, Bengt (2006) Five Misunderstanding About Case-study Research. Qualitative Inquiry 12:2, 219 - 245.
- Garrett, Kelly R. (2006) Protest in an Information Society. A review of literature on social movements and new ICTs. Information, Communication & Society 9:2, 202-224.
- Gillan, Kevin (tulossa) The UK Anti-War Movement Online: Uses and Limitations of Internet Technologies for Contemporary Activism. Information, Communication and Society.
- Gillan, Kevin (2008) Diverging Attitudes to Technology and Innovation in Anti-War Movement Organisations. Teoksessa Häyhtiö, Tapio & Jarmo Rinne (toim.) Net working/Networking. Citizen Initiated Internet Politics. Tampere: Tampere University Press.
- Habermas, Jürgen (1989) The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society. Translated by Thomas Burger. MIT: Polity Press.

- Helsingin Sanomat 21.6.2007, Kontulan ostoskeskuksen entinen vartija sai tuomion pahoinepitelystä.
- Helsingin Sanomat 5.8.2006, Sodan vastapuolten kansalaiset löysivät toisensa blogeista.
- Helsingin Sanomat 16.10.2005. Sotaraportteja kivaarin piipun takaa.
- Hintikka, Kari A. (2008) Pirates in politics – Internet piracy as individualised politics. Teoksessa Häyhtiö, Tapio & Jarmo Rinne (toim.) Net working/Networking. Citizen Initiated Internet Politics. Tampere: Tampere University Press, 335–354.
- Hintikka, Kari A. (2007) Web 2.0 – johdatus internetin uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin. Helsinki: TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry:n julkaisusarja. Luettu 15.8.2007. http://www.tieke.fi/mp/db/file_library/x/IMG/20815/file/julkaisu_28.pdf
- Hufvudstadsbladet 15.3.2007, "Hans fördomar är kräkkande och sårande". Pia Mikander Smygfilmade riksdagskandidat Petri Salo.
- Häyhtiö, Tapio (2008), Teemana internet ja kansalaisaktivismi. Pääkirjoitus. Poliitikka 50:1, 1-4.
- Häyhtiö, Tapio & Jarmo Rinne (2009) Little Brothers and Sisters Are Watching – Reflexive Civic Watch through Computer-Mediated Communication, Information, Communication & Society (tulossa).
- Häyhtiö, Tapio & Jarmo Rinne (2008a) Temporal dimensions of reflexive Net-politics: Politicking on the Internet with monsters. Teoksessa Häyhtiö, Tapio & Jarmo Rinne (toim.) Net working/Networking. Citizen Initiated Internet Politics. Tampere: Tampere University Press, 310–334.
- Häyhtiö, Tapio & Jarmo Rinne (2008b) Virtualised civic activities as deliberation and protest: administrative and actionist citizenship. Paper presented in international conference "Social Web – Towards Networked Protest Politics?" 7-8 November 2008 University of Siegen, German.
- Häyhtiö, Tapio & Jarmo Rinne (2007a) Satunnaisesta poliitikosta refleksiiviseksi toimijaksi. Poliitikka 49:2, 76-91.
- Häyhtiö, Tapio & Jarmo Rinne (2007b) Internetistä potkua kampanjointiin. Vieraskynä. Helsingin Sanomat 6.2.2007.
- Häyhtiö, Tapio & Jarmo Rinne (2007c) Hard rock hallelujah! Empowering reflexive political action on the Internet. Journal for Cultural Research 11:4, 337 – 358.
- Häyhtiö, Tapio & Jarmo Rinne (2007d), Poliittisen osallistumisen uudet tuulet: tietokonevälitteiset julkisuudet politiikan paikkoina. Futura 4/07, 25–38.
- Ilkka 19.3.2007, "Porvarihallitus on pläkkiselvä juttu"
- Ilkka 15.3.2007, Salon somalipuheiden nauhoittaja: Osuin paikalle sattumalta.
- Ilkka 7.3.2007, Salolta lipsahti taas. Pääkirjoitus.
- Iltalehti 6.3.2007, Kansanedustaja kohautti somalipuheillaan.
- Kahn, Richard & Douglas Kellner (2003) Internet Subcultures and political Activism. Luettu 24.8.2003. <http://www.gseis.ucla.edu/courses/ed253a/oppositionalinternet.htm>.
- Kaldor, Mary (2003) Global Civil Society. An Answer to War. Cambridge, UK: Polity Press.
- Kavada, Anastasia (2007) Email lists as multiple sites of identity construction: the case of the London 2004 European Social Forum. Paper presented at the Symposium "Changing Politics through Digital Networks", Florence, October 2007.
- Kokoomuksen Petri Salo somaleista. Luettu 18.3.2007. <http://www.youtube.com/watch?v=vzkGDrKD8js>.
- Kulynych, Jessica (1997) Performing Politics: Foucault, Habermas, and Postmodern Participation. Polity, 30:2, 315-346.
- Laine, Markus; Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (2007) Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine, Markus; Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus, Helsinki University Press, 9–38.
- Lappalainen, Pertti (2008) Internet kansalaisten politiikassa. Poliitikka 50:1, 9 – 20.
- Lappalainen, Pertti (2007) Poliittinen toiminta tapauksena. Teoksessa Laine, Markus; Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus, Helsinki University Press, 191–213.
- Lappalainen, Pertti (2005) Verkolla valtaa. Internet ja poliittisen kansalaistoiminnan näkymät. Jyväskylä : SoPhi 98, Minerva Kustannus Oy.
- Libération 20.6.2007. Vidéo du G8: «J'étais en retard, j'ai monté les escaliers quatre à quatre», explique Sarkozy. Luettu 22.9.2007. <http://www.liberation.fr/actualite/politiques/262341.FR.php>
- Libération 11.6.2007. Sarkozy ivre au G8: enquête sur la rumeur qui court le Net. Luettu 22.9.2007. <http://www.liberation.fr/actualite/ecrans/260513.FR.php>
- Majava, Jere (2006) Suomalaisten weblogien verkosto keskustelevana julkisuutena. Sosiologian pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta. Haettu 14.11.2007. http://www.valt.helsinki.fi/blogs/jmajava/weblogit_julkisuutena.pdf.

- Mannermaa, Mika (2008) *Jokuväli valvoo. Elämä ja vaikuttaminen ubiikkiyhteiskunnassa.* Helsinki: WSOYpro.
- Meikle, Graham (2002) *Future Active: Media Activism and the Internet.* London: Routledge.
- Miami Herald 18.9.2007. Student Tasered at Kerry forum has a penchant for practical jokes. Luettu 22.9.2007. <http://www.miamiherald.com/775/story/241199.html>
- Micheletti, Michele (2006) *Blogging: A New People's Movement.* Luettu 19.5.2007. http://www.politicsonline.com/netpulse/soundoff.asp?issue_id=10.19
- Micheletti, Michele (2003) *Political virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective action.* New York: Palgrave MacMillan.
- Mosca, Lorenzo (2008) *Kaksikasvoinen media? – Internetin haasteet ja mahdollisuudet yhteiskunnallisille liikkeille.* *Politiikka* 50:1, 51-68.
- My War: Killing Time in Iraq. Luettu 20.10.2007. <http://cbftw.blogspot.com/>
- Nieminen-Sundell, Riitta (2008) (toim.) *Internet ja vuorovaikutuksen uudet muodot.* Kansallinen ennakkointiverkosto. Helsinki. Luettu 11.11.2008. <http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Internet%20ja%20vuorovaikutuksen%20uudet%20muodot.pdf?download=>
- Olenrikollinen.org. Luettu 15.5.2006. <http://www olenrikollinen.org/>
- O'Reilly, Tim (2005) *What Is Web 2.0 – Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software.* Luettu 15.8.2007. <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html?page=1>
- Petrin blogi – kaikki jutut. Luettu 2.4.2007. http://www.petrisalo.net/blogi_kaikki.html
- Pia Mikanderin sähköpostihaastattelu 20.3.2007.
- Pietilä, Veikko (2002) *Verkkokeskusteluareenat – deliberatiivista julkisuuttako?* *Politiikka* 44:4, 343–354.
- Pohjalainen 15.3.2007, *Salanauhoittajan motiivina oli avoin politiikka.*
- Pohjalainen 7.3.2007, *Petri Salo joutui kiusalliseen salanauhoitukseen Vaasassa.*
- Rinne, Jarmo (2008) *Poliittisen toiminnan yksilöityminen ja henkilökohtaistuminen.* *Politiikka* 50:1, 75-83.
- Rosanvallon, Pierre (2008) *Vastademokratia. Poliittikka epäluulon aikakaudelle.* Tampere: Vastapaino.
- Rättilä, Tiina (2008) *"Here's your fucking use of power!" Notes on how bloggers communicate politically.* Teoksessa Häyhtiö, Tapio & Jarmo Rinne (toim.) *Net working/Networking. Citizen Initiated Internet Politics.* Tampere: Tampere University Press, 355–381.
- Sarkozy au G8. Luettu 23.9.2007. <http://www.youtube.com/watch?v=I4u3449L5VI>
- Sirkkunen, Esa (2007) *Vertaismedia haastaa perinteisen joukkoviestinnän.* Teoksessa Aula, Pekka (toim.) *Verkkoviestintäkirja. Yliopistopaino Kustannus. Palmenia-sarja, 137–158.*
- Sirkkunen, Esa & Sirkku Kotilainen (2004) (toim.) *Toimijaksi tietoverkoissa. Raportti kansalaislähtöisen verkkoviestinnän mahdollisuuksista.* Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö Sarja B44/2004.
- Student protest at UPD. Luettu 22.9.2007. <http://www.youtube.com/watch?v=6zZbBcr0diY&mode=related&search>
- Tiedotustutkimus 3/2005
- UCLA Police Taser Student in Powell. Luettu 22.9.2007. <http://www.youtube.com/watch?v=AyvrqcxNIFs>
- Walch, Jim (1999) *In the Net. An Internet guide for Activists.* London & New York: Zed Books.
- Wikipedia: Colby Buzzell. Luettu 20.10.2007. http://en.wikipedia.org/wiki/Colby_Buzzell
- Wikipedia: UCLA Taser Incident. Luettu 22.9.2007. http://en.wikipedia.org/wiki/UCLA_Taser_incident
- Wikipedia: University of Florida Taser incident. Luettu 22.9.2007. http://en.wikipedia.org/wiki/University_of_Florida_Taser_incident
- Wikipedia: United States Senate Election 2006. Luettu 23.9.2007. http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Senate_elections%2C_2006
- Wyld, David C. (2007) *The Blogging Revolution: Government in the Age of Web 2.0.* E-Government Series. IBM Center for The Business of Government. Haettu 16.8.2007 <http://www.businessofgovernment.org/pdfs/WyldReportBlog.pdf>
- University of Florida student Tasered at Kerry forum. Luettu 22.9.2007. <http://www.youtube.com/watch?v=6bVa6jn4rpE>
- Yang, Mundo (2008) *Bringing 'A' for Anonymous' and Public Sphere Theory Together.* Paper presented in international conference "Social Web – Towards Networked Protest Politics?" 7–8 November 2008 University of Siegen, Germany.